

TÜRKİYE FAUNASININ DURUMU

Aydın AKIN *

Yaban Kedisi

Hepimizin bildiği gibi Anadolu, Asya ve Avrupa arasında bir köprüdür. Pek yakın olmadığı halde, Kuzey Afrika'ya benzer bir iklime sahip olması, Afrika faunasının (hayvan topluluğu) Arabistan yolu ile kurak olan Güneydoğu Anadolu'ya girmesine neden olmuştur. Bundan dolayı Anadolu bu üç kıtanın bulunduğu bir bölgedir. Bunun yanında, ikliminin çeşitliliği ve önemli kuş göç yollarının üzerinden geçmesi de, Anadolu'nun zengin bir faunaya sahip olmasının başlıca nedenleridir.

Anadolu'nun çok önceleri, bugünkünden çok daha zengin bir faunaya sahip olduğunu gösteren birçok kayıt ve iz vardır. M.Ö. V. yüzyılda İran'dan Yunanistan'a dönerken Anadolu'dan geçen Xenophon, "Onbinlerin Ricatı" adlı eserinde Fırat boylarında yaban eşeklerine rastladığını yazar. Daha önceleri, bugünkü Hatay ve Maraş dolaylarındaki sulak bölgelerde Suriye fil bulunmaktaydı. Tarihi belgeler, Mısır Firavunu 3. Titmosis'in bu bölgede 120 kadar fil avladığını yazar. Roma devrinde ise, gladyatörlerle dövüştürülmek üzere arenalara salınan leoparların birçoğu Anadolu'dan getirilmekteydi. M.Ö. I. Yüzyıla kadar görülen yaban öküzüne, özellikle Urartu, Hitit ve Frig kabartmalarında rastlanmaktadır. Arslan ise 13. yüzyıla kadar bazı bölgelerde yaşamıştır. Fazla eskilere gitmeye gerek yok, daha bu yüzyılın başlarına kadar birçok bölgede, özellikle Ege bölgesinde çok sayıda leopar bulunuyordu.

Ancak şimdiki durum çok farklı. Yukarıda sayılan hayvanlar ülkemizde artık yaşamıyorlar. Ülkemizde son yıllara kadar, Şirnak ve Uludere civarında kaplan yaşamaktaydı, onbeş yıldır hiç rastlanmadığından, tükendiği sanılıyor. Halkın "Kaplan" dediği leopar da tükenmek üzere. Ayrıca dağ keçisi, geyik ve ayı gibi hayvanların sayısı oldukça azaltıldı. Birkaç tür de tamamen yok olmak üzere. Avcılığı nasıl bilinçsiz ve aşırı yaptığımızı gösteren bir örnek vermek istiyorum. Sayı-

ları otuz yıl önce 30 bin kadar olan cüce kazın şimdi sayısı 200-300 dolayında. İsveç'te kuluçkaya yatan cüce kazın (Anser erythropus) bu kadar azalmasının başlıca nedeni, kışlamak için geldiği Türkiye'de yoğun bir şekilde avlanması. Şimdi İsveç'te hazırlanan projede, yavru cüce kazların, deniz kazlarının (Pranta leucopsis) yanlarında büyütülerek kışlamak için Hollanda'ya gitmeleri isteniyor. Ayrıca son yıllara kadar bol bol bulunan keklik, tavşan ve ördek gibi türler de oldukça azaldı.

Ülkemizde birçok yırtıcıya doğanın bir parçası olarak değil sadece zararlı bir canlı gözüyle bakılmakta ve dolayısıyla acımasızca vurulmaktadır. Av kanunları yıllardır sırtlan, kurt, vaşak ve çakal avına kısıtlama getirmiyor. Kurt ve vaşağın azaltılmasıyla çoğalacak olan karaca ve yaban domuzu gibi türler kontrol altında tutulabilir, fakat sansar, tilki ve çakalın yok edilmesi kemirgenlerin artmasına neden olarak yırtıcıların verdiği zararlardan kat kat büyük zararlara neden olmaktadır. Bu yırtıcıların ortadan kalkması ile kemirgenler tarım için tehlike oluşturmaktadır.

Sulak alanların ve bataklıkların kurutulmasıyla, su kuşlarının yayılmaları engellenmektedir. Son zamanlara kadar ülkemizde Amik gölünde yaşayan yılan boyunlu kuş (Anhinga rufa) gölün büyük bir bölümünün kurutulmasıyla ortadan kalktı. Saztavuğu (Porphyrion porphyrio)'nun yayılışı da aynı nedenden dolayı engelleniyor. İlaçların gereğinden fazla kullanılması da birçok küçük canlıların ölümüne neden olmaktadır.

Yurdumuz hala birçok hayvan türünü barındırmaktadır. Ancak bunların birçoğunun nesli azalmış durumdadır. Hayvanların yok edilmesinin sürmesi halinde, gelecek kuşaklara fakir bir doğa bırakacağımız kesindir. Bu gidişin önlenmesi için, avcılar eğitilir, avcı ruhsatı verirken, avcılar kurs ve sınavlardan geçirilirse; üretme istasyonları ve koruma alanları artırılırsa Türkiye faunasının korunması için önemli adımlar atılmış olacaktır.

Örneğin Sovyetler Birliği'nde 19. yüzyılda kökü kurumak üzere olan saiga antilopunun avlanması yasaklandı ve önlemlerin alınmasından sonra saiganın sayısı 30 sene içinde 1000'den 2.5 milyona çıkarıldı. Şimdi her yıl 250-300 bin saiga avlanmakta ve 6 bin ton et elde edilmektedir. Aynı zamanda saiganın postundan ve yağından da yararlanılmaktadır. Görüldüğü gibi doğayı korumamızın yararları çok yönlüdür.

Gerek doğaya ve gelecek kuşaklara olan sorumluluğumuz, gerek çıkarlarımız için doğayı ciddi olarak korumaya başlamamız gerekir. □

